

Pensions at a Glance 2011: Retirement-income Systems in OECD and G20 Countries

Pensionide Ülevaade 2011: pensionisüsteemid OECD ja G20 riikides

- Käesoleva Pensionide Ülevaate neljanda väljaande teemaks on pensionid, pensionilejäämine ja eeldatav eluiga. Paljudes riikides on tõstetud pensioniiga seoses elanikkonna vananemise ja pikema elueaga. Mõnedes on sisse viidud automaatne side pensionide ja eeldatava eluea vahel. Samuti on viimase aja pensionireformidele iseloomulikud stiimulid, mis ergutavad pigem tööl käima kui pensionile jääma. Samas on jätkuvalt raske tagada vanemaealistele piisav tööhõive.
- Viies eraldi peatükis käsitletakse põhjalikult järgmisi olulisi pensionipoliitika aspekte: pensioniiga, pensionile jäämine, stiimulid pensionile jäämiseks, nõudlus vanemate töötajate järele ja pensionide sidumine eeldatava elueaga.
- Käesolevas väljaandes leiab uusima info OECD riikide pensionifondide põhiomaduste kohta ning tänaste töötajate pensionisissetuleku prognoos. Selles esitatakse 34 indikaatoriga skaala, mis hõlmab riikliku pensionifondi ülesehitust, pensioni saamise õigusi, eakate sissetulekuid, pensionisüsteemide rahalisi vahendeid, pensionisüsteemide demograafilist ja majanduslikku konteksti ning kogumispensioneid.
- Võrreldes eelnevate väljaannetega on analüüsi kaasatud rohkem riike, sh OECD neli uut liiget: Eesti, Iisrael, Sloveenia ja Tšiili. Võimalusel on kasutatud ka andmeid G20 gruppi kuuluvate teiste majandusriikide kohta, nagu Argentiina, Brasiilia, Hiina, India, Indoneesia, Lõuna-Aafrika, Saudi Araabia ja Vene Föderatsioon. Lisades sellele Euroopa Liidu 27 liikmesriiki, on käesolevas raportis käsitletud kokku 43 riigi majandust.

Pärast 2009. a juunit, mil avaldati eelmine Pensionide Ülevaade, on pensionireformide vastuolud üldiselt ja pensioniea tõstmine konkreetset peaaegu alati uudistes kajastamist leidnud. Seetõttu on pensionid, pensionilejäämine ja eeldatav eluiga ning nendevahelised seoses käesoleva 2011 väljaande teemana päevakohased.

Viiest peatükist esimeses käsitletakse pensioniõiguslikku iga ja eeldatavat eluiga ajavahemikus 1950-2050. Peaaegu pool OECD riikidest on juba alustanud pensioniea tõstmisega või kavatseb seda lähitulevikus teha. Pensioniiga tõuseb naiste jaoks 18 riigis ja meeste jaoks 14 riigis. Aastaks 2050 ulatub keskmine pensioniiga OECD riikides mõlema soo jaoks 65. eluaastani. See tähendab, et 2010. aastal tõusis pensioniiga meeste jaoks peaaegu 2,5 aasta ja naiste jaoks 4 aasta võrra.

20. sajandi viimasel poolel kasvas eeldatav eluiga peaaegu püsivas tempos. See tõi kaasa pensionipõlve pikeneduse. Aastatel 1960-1993 kasvas eeldatav eluiga riiklikust pensionieast arvates keskmiselt 13,4 aastalt 16,5 aastale. 1960. aastal eeldati naiste pensionipõlve pikenedust 4,8 aasta võrra, 1993. aastal oli see näitaja juba 21,6 aastat. Osaliselt peegeldas see pikeneva eluea tendentsi. Aga üks kolmandik kasvust tulenes pensioniea langusest: aastatel 1950-2010 alandas 10 OECD riiki meeste ja 13 riiki naiste pensioniiga.

Enamike prognooside kohaselt on oodata jätkuvat eeldatava eluea kasvu. Vastavalt Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni ennustustele kasvab aastaks 2050 eeldatav eluiga normaalsest pensionieast arvates meeste puhul 20,3 aastale ja naiste puhul 24,5 aastale. Seda isegi vaatamata tulevikuks planeeritud pensioniea tõstmisele. Ainult viis riiki on tõstnud pensioniiga nii, et stabiliseerida pensionipõlve pikkust eeloleva 40 aasta jooksul, kusjuures neli teeb seda ainult naiste puhul.

Käesolevas analüüsis vaadeldakse ainult kehtestatud pensioniiga. Aga enamik OECD riikide elanikke jääb pensionile ennetähtaegselt. Seda teemat käsitletakse 2. peatükis "Pensionilejäämise ja töötamise tendentsid vanemas eas". 1970. ja 1980. aastatel ilmselt inimeste tööturul taandumise tegeliku vanuse langusetendents. Siiski lõppes pikaaegne varasem pensionilejäämise tendents meeste puhul 1990. aastate keskpaigas, naiste puhul veidi hiljem. Sellele vaatamata oli aastatel 2002-07 keskmine tööturul taandumise iga OECD riikides 4-5 aastat varasem 1960. aastate lõpuga võrreldes - 63,5-aastaselt meeste ja 62,5-aastaselt naiste puhul. Püsivaks ühtlases tempos 2050. aastaks ennustatud eeldatava eluea kasvuga, peaks tegelik pensionilejäämise iga tõusma meeste puhul 66,5 aastale ja naiste puhul peaaegu 66 aastale. See näitab, kui raske ülesande lahendamiseks riikide valitsused silmitsi seisavad.

Kahes järgnevas peatükis vaadeldakse erinevaid poliitikaid, mida valitsused tööea pikendamisel järgida võivad. Esimene neist vaatleb seda ülesannet "pakkumise poole" pealt ning tutvustab pensionisüsteemi lülitatud töölkäimise ja pensionile jäämise stiimuleid. Teine peatükk käsitleb "nõudlust" ja uurib, kuidas vanemaalisi töötajaid töga kindlustada.

Ilmselt mõjutavad inimeste pensionile jäämise otsust paljuski majanduslikud stiimulid. Pensionilejäämise stiimulid, mida käsitletakse 3. peatükis, on seega olulised majandusliku tõhususe saavutamise seisukohalt. Samuti on nad olulised varanduslikust küljest. Inimesed, kes töötavad kauem ja panustavad rohkem, peaks saama kõrgema pensioni. Samamoodi aga vajavad mõistlikul tasemel elustandardit ka need, kes lahkuvad tööturul varem, ehk mitte ainult neist endist sõltuvatel põhjustel.

Seega on pensionilejäämise stiimulite täiustamine enamike pensionireformide olulisimaid ülesandeid: ligikaudu pool OECD riikidest on just selles valdkonnas erinevaid meetmeid rakendanud. Muutustest tuleks nimetada karmistatud tingimusi ennetähtaegselt pensionile jäämiseks, ennetähtaegselt pensionilejääjatele suuremad mahaarvamised pensionihüvitisest ja suurenevad juurdearvamised pensioni edasilükkamise eest. 3. peatükis näidatakse taoliste reformide edukust ja seda, et ainult vähestes OECD riikides kehtivad siiani ennetähtaegset pensionilejäämist soodustavad süsteemid. Sellest hoolimata on veelgi võimalusi, kuidas täiustada pensionisüsteemide majanduslikke stiimuleid. Peatükis esitatakse üheksa pensionipoliitika alast soovitus selles osas, kuidas väärtustada kauem töötavaid inimesi.

Kui nõudlus seab takistused pensioni edasilükkamisele, võivad töötamist stimuleerivad pensionireformid vähemefektiivseks osutada. 4. peatükis vaadeldakse erinevaid poliitikaid, mille eesmärk on aidata eakamatel tööhõive leida ja säilitada. Tööandjad diskrimineerivad eakaid vanuse pärast just seetõttu, et nende arust ei suuda viimased kuigi hästi muutustega kaasas käia. Selles suhtes on sageli (aga mitte alati) olnud abi vanuselist diskrimineerimist keelustavast seadusandlusest ja avalikest infokampaaniatest. Mõnedes riikides on eakamate töötajate puhul jätkuvalt

probleemiks ka nende tööhõive kõrged kulud. Tööandjad kasutavad ennetähtaegset pensionileasaatmist mugava viisina oma tööjõu suuruse reguleerimiseks.

Eakamate töövõimalused võivad olla ka piiratud. Mõnikord alahinnatakse nende oskusi ning koolitus on suunatud peamiselt noorematele. Enamasti on tarvis suuremat abi töökoha leidmisel.

Pensioniea tõstmise juures on üheks sagedasemaks vastuväiteks see, et suurem eakate osakaal tööhõives kahandab nooremate võimalusi. Siiski ei ole see väide kinnitust leidnud. Varastes 20. eluaastates inimeste tööhõive määr on tugevalt ja positiivselt seotud hilistes 50. eluaastates inimeste tööhõive määraga. Suhtumisuuringu kohaselt leiaks see vaade seda suuremat toetust, mida madalam on kas eakate või noorte tööhõive.

5. peatükis käsitletakse taas pensionide ja eeldatava eluea teemat. Ligikaudu pool OECD riikidest on mingil määral rakendanud kohustusliku pensionisissetuleku puhul sätte, millega kehtestatakse automaatne seos pensionide ja eeldatava eluea muutumise vahel. See on oluline muutus pensionipoliitikas.

Esiteks on paljudes riikides kehtestatud riikliku pensionifondi asenduseks või täienduseks sissemaksega määratud skeemid. Teiseks on mõnedes riikides asendatud riiklik põlvkondadevaheline ümberjaotusskeem kogumisprintsipiiga. Kolmandaks seotakse paaris riigis hüvitise määr või pensioniõiguse tingimused eeldatava elueaga. Lisaks neile muutustele võib täheldada vabatahtlike kogumispensionide puhul märkimisväärset nihet väljamaksega määratud skeemilt sissemaksega määratud skeemile.

Nendel muutustel on oluline mõju sellele, kuidas eeldatava eluea kasvades pensionifondi kulud jaotatakse. Järjest suuremal määral kannavad need pensionärid ise madalamate pensionihüvitiste näol. 5. peatükis tuuakse välja eeldatava eluea prognoosidele omast ebakindlust ja antakse hinnang poliitikele, mis seovad pensionid eeldatava elueaga. Selles näidatakse, kuidas eeldatava eluea aeglasemad või kiiremad muutused mõjutavad pensionisaamise õigusi rohkem kui keskne prognoos.

I osa viis erinevat peatükki tutvustavad ja hindavad erinevaid poliitikaide, mida OECD riigid on rakendanud seoses rahvastiku vananemise järjest suurema survega riigieelarvele. Pensioniea tõstmine, mis on pensionisüsteemi kõige silmatorkavam ja lihtsamalt mõistetav näitaja, figureerib tihti tippuudistes. Aga see on ainult väike osa pensionide, pensionile jäämise ja eeldatava eluea loost.

Väljaande II osa kaasajastab kolmes eelmises Pensionide Ülevaate väljaandes käsitletud pensionipoliitikate indikaatoreid, lisades neile 18 uut näitajat. Lisaks on andmete olemasolul kaasatud ka G20 riigid, mis ei ole OECD liikmed: Argentiina, Brasiilia, Hiina, India, Indoneesia, Lõuna-Aafrika, Saudi Araabia ja Vene Föderatsioon.

II osa algab pensionisüsteemide ülesehituse käsitlemisega, milles esitatakse taksonoomia äärmiselt mitmekülgselt süsteemide kirjeldamiseks (II.1). Pensionisüsteemide näitajad ja reeglistik on esitatud eri riikide võrdlust võimaldaval viisil.

Nimetatud näitajate ja reeglistike põhjal kirjeldatakse seejärel meeste ja naiste õigusi pensioni saamiseks erinevate sissetulekute juures (II.2). Kui enamuse indikaatoreid on seotud kohustusliku pensionifondiga, analüüsitakse ka mõnedes riikides olulist rolli mängivaid vabatahtlikke kogumispensioneid. Samuti vaadeldakse pensionide ja pensionäride maksustamist ning kuidas see mõjutab pensionäri elustandardit tööeaga võrreldes.

Pensionioiguste analüüs on tulevikku vaatav ses suhtes, et selles võetakse arvesse ka täna tööturule sisenejatele makstavad hüvitised. II osa 3. peatüki indikaatorid käsitlevad hetkel pensionipõlve pidavate inimeste majandusliku seisuga: keskmine sissetulek, sissetuleku allikad ja vaesusrisk.

Üksikisikute majandusliku seisuga analüüsi järel käsitleb II osa 4. peatükk pensionisüsteemide kui terviku majanduslikku seisuga. Selles peatükis esitatakse andmed riigi- ja erasektori pensionikulutuste, kohustuslike pensionide sissemaksemäärade ja riiklike pensioniskeemide sissemaksete üldlaekumiste kohta.

II osa 5. peatükis vaadeldakse tausta ja konteksti, mida on tarvis pensionisüsteemi toimimiseks. Vastavateks indikaatoriteks on sellised demograafilised näitajad, nagu eeldatav eluiga ja sündimus, ning keskmine sissetulek. II osa viimane, 6. peatükk kirjeldab täpsemalt kogumis- ja riiklike pensionide reservfonde.

© OECD

Summary in Estonian. This is not an official translation. Reproduction of this summary is allowed provided the OECD copyright and the title of the original publication are mentioned.

Multilingual summaries are translated excerpts of OECD publications originally published in English and in French.

They are available free of charge on the OECD Online Bookshop www.oecd.org/bookshop

For more information, contact the OECD Rights and Translation unit,

Public Affairs and Communications Directorate at: rights@oecd.org or by fax: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)

2 rue André-Pascal, 75116

Paris, France

Visit our website www.oecd.org/rights/

